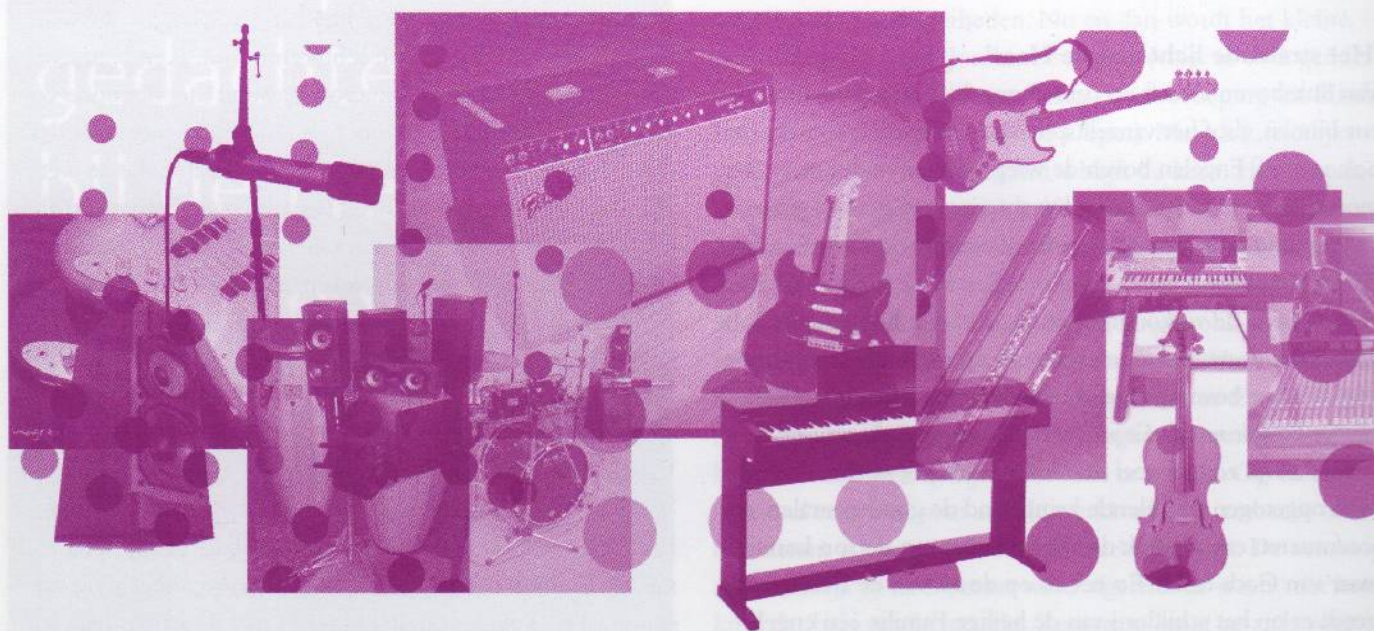

Weer: muziek in de gemeente

We hebben stilgestaan bij de vraag hoe muziek in de gemeente werd gezien gedurende de kerkgeschiedenis. Maar de vraag resteert wat de Bijbel over muziek zegt en welke criteria we kunnen gebruiken bij de integratie van nieuwe liederen.

Nieuwtestamentische muziek

Speurneuzen is het natuurlijk al weer opgevallen dat er in het Nieuwe Testament bijna geen uitspraken worden gedaan over muziek. Toch is de muziek ook in het Nieuwe Testament niet verdwenen uit het leven van Gods volk. Uiteraard wordt er wel veel minder gezegd over het functioneren van zang en muziek dan in het Oude Testament. Dit kan twee dingen betekenen:

1. De muziek is in de nieuwtestamentische gemeente niet meer zo belangrijk als in het oudtestamentische Israël.
2. De gegevens over muziek in het Oude Testament zijn van blijvende waarde en hoeven dus door de apostelen niet meer uitvoerig te worden herhaald.

Dit laatste lijkt mijzelf de meest aannemelijke gedachte, aangezien het Nieuwe Testament in het algemeen veel summierder is over de invulling van de samenkomsten dan het Oude Testament. In het Nieuwe Testament wordt dus aan de gelovigen zelf veel meer overgelaten hoe de dienst wordt opgebouwd en ingevuld.

Het merendeel van wat we in de Bijbel over muziek lezen, is trouwens beschrijvend en niet onderwijzend of voorschrijvend van aard. Precies zoals er van ons niet wordt verwacht dat we in een samenkomst Hebreeuws of Oudnederlands spreken, zullen we dus ook geen verwachtingen aantreffen voor bijvoorbeeld één bepaalde muziekstijl in onze gemeente (zie mijn vorige artikel hierover).

Muzikale veelzijdigheid

De muzikale veelzijdigheid is een van de meest opvallende kenmerken in de Bijbel. We vinden er een grote muzikale variatie met weinig beperkingen. Zo is er o.a. sprake van:

- veelzijdige instrumenten (bijv. snaarinstrumenten, blaasinstrumenten en slagwerk);
- veelzijdige geluidssterkten (bijv. als donderslagen en licht suizend);
- veelzijdige zangers (bijv. koren, het hele volk, solo's en 'alles wat adem heeft');
- veelzijdige vormen (bijv. één- en meerstemmig, spontaan en geleid);
- veelzijdige plaatsen (bijv. tempel, stadsmuur, paleis, bed en gevangenis);
- veelzijdige geadresseerden (bijv. voor het volk, voor de volkeren, voor de koning, voor elkaar en voor God);
- veelzijdige inhoud (bijv. leer, gebed, lofprijzing, vermaningen en getuigenis);
- veelzijdige gelegenheden (bijv. inwijdingen, godsdiensten, feesten, huiskringen en crisissituaties);
- veelzijdige tijden (bijv. vanaf zonsopgang tot zonsondergang en vanaf zonsondergang tot zonsopgang);
- veelzijdige houdingen (bijv. met opgeheven handen, dansend, knielend, staand en gaand);
- veelzijdige motivaties (bijv. vreugden, klachten, uitgelatenheid en zorgen).

Uiteraard zijn de meeste van deze omschrijvingen te vinden in het Oude Testament. Maar ook al vinden we weinig gegevens hierover in het Nieuwe Testament, dan nog is het interessant te letten op de context waarin Paulus de gelovigen oproept om van harte tot de Heer te zingen (Rm15:9-10; Ef5:18; Ko3:17). Deze oproepen staan nooit in zijn eerste briefgedeelte (waarin het gaat om wat Christus voor ons heeft gedaan), maar altijd in zijn tweede briefgedeelte (waarin het gaat over de consequenties van het eerste briefgedeelte voor onze levenswandel gaat). Paulus' conclusie lijkt te zijn: naarmate het onderwijs van Christus je levenswandel vernieuwt, zul je er als gemeente naar hartelust over zingen.

Nieuwe liederen

In onze gemeenten en huiskringen schijnt er de laatste dertig jaar opnieuw aandacht te zijn voor muziek. Veel christenen beleven het als een grote verrijking wanneer liederen begeleid worden met een piano, gitaar, dwarsfluit, cello en/of viool. Daarnaast wordt er in gemeenten eens in de zoveel tijd aandacht besteed aan nieuwe liederen. Dit gebeurt bijvoorbeeld doordat mensen aangespoord worden om nieuwe liederen mee te brengen naar de gemeente en deze te overhandigen aan het muziketeam. Vervolgens kan het muziketeam in overleg met de oudsten bepalen of bepaalde liederen geschikt zijn om opgenomen te worden in de gemeente. Dit gebruik is geenszins nieuw: we zien het ook al terug in de nieuwtestamentische gemeenten (1Ko14:26; Ko3:16).

Waarschijnlijk zullen ook zij iedere dienst opnieuw weer hebben genoten van de bonte mengeling aan liederen die de gemeente had ontvangen, want ook in hun kringen had iedere christen een andere muzikale voorkeur. Vooral dit laatste speelt vaak een grote rol bij de liederenkeuze voor de gemeente. Juist in vragen waarbij de muziek iets met ons gevoel te maken heeft, is het goed om eraan herinnerd te worden dat geen enkel mens hierin een neutrale visie of een absoluut antwoord kan hebben.

Criteria voor gemeentemuziek

Elke opwekking heeft nieuwe gezangen opgeleverd. Nieuwe liederen worden echter oud en vragen weer om nieuwe. Aan welke criteria dienen nieuwe liederen te voldoen om toegelaten te worden tot de gemeentelijke samenkomst? Laten we enkele punten bekijken:

1. Toegewijde componisten

Allereerst willen we benadrukken dat we er als gemeente op dienen te letten wie de componisten van onze liederen zijn. Zijn het christenen die toegewijd zijn aan de Heer of zijn het 'schijnchristenen', die in de zonde leven en alleen maar via de christelijke muziek geld willen verdienen? Uiteraard zijn we ons ervan bewust dat God ook

met een kromme stok recht kan slaan, maar dat verandert niets aan onze taak als gemeente om te zoeken naar rechte stokken.

2. Bijbelgetrouwe liederen

Een tweede belangrijk criterium waaraan we onze geestelijke liederen willen toetsen, is de vraag wat er met de christenen gebeurt als ze na de samenkomst weer thuis zijn. De muziek dient het Woord Gods (Ko3:16-17). Komt er door haar invloed vrucht in het leven van de gelovigen? Roept ze mensen op tot discipelschap of sust ze haar toehoorders door een valse zekerheid in slaap? De filosoof Aristoteles zei reeds: 'Muziek heeft de kracht om karakters te vormen.' Laten we dus geen opwekkingsliederen in onze samenkomsten zingen omdat dat er nu eenmaal tegenwoordig bij hoort. Toets wat de Heer welgevallig is (Ef5:10)!

Muziek is een effectief middel, dat de verkondiging krachtig kan onderstrepen. Bijbelverzen, belijdenissen en dogmatische uitspraken kunnen door muzikale teksten doordringen tot in het diepst van onze ziel.

Daarom is het van wezenlijk belang dat de tekst van een lied vergeleken wordt met de bijbelse boodschap. Zijn muzikale boodschap dient afhankelijk te blijven van Gods Woord en krijgt alleen autoriteit doordat zijn boodschap zich volledig daarop richt. Lang niet iedere tekst die iemand met veel ijver en toewijding heeft bedacht, strookt qua inhoud met de gezonde bijbelse leer. Het is mogelijk om heel enthousiast, of heel beschaafd, een gigantische ketterij ten gehore te brengen – en helaas gebeurt dit inderdaad. Het komt er dus op aan dat een lied niet alleen mooi en fijn is om te zingen, maar ook waar en betrouwbaar van inhoud. Dat is de verantwoordelijkheid van iedere gemeente.

Het is opvallend dat de meeste theologie die tegenwoordig in onze gemeenten domineert, niet afkomstig is van de preekstoel, maar uit de liederen die gezongen en beluisterd worden in onze gemeenten (vgl. Ko3:16). De filosoof Plato had dus volledig gelijk toen hij zei: 'Geef me de muziek van een volk en ik zal de gedachten van dit volk veranderen!'

3. Begrijpelijke teksten

Reeds uit het vorige punt wordt duidelijk dat het belangrijk is dat we de teksten die we zingen ook begrijpen. Een lied waarvan de tekst onbegrijpelijk is geworden door vergrijzing, bestaat enkel en alleen nog maar uit mooie klanken. Welke jongere begrijpt tegenwoordig nog zonder heel diep na te denken wat de tekst *O kleinood Gods dat flonk'ren moet*, precies wil zeggen? Oudere liederen die taalkundig gezien antiek zijn voor de nieuwe generatie, dienen daarom opnieuw gedicht of verwijderd te worden.

4. Eenvoudige melodieën

Het is verwonderlijk te zien hoeveel mensen zeggen dat ze niet kunnen zingen. Uit onderzoek is echter gebleken dat maar twee procent van de mensheid echt niet kan zingen. De rest kan het dus leren! Uiteraard betekent dat niet dat we nu hoge solistische eisen gaan stellen aan de gemeentelieden. Niet ieder lid is geschikt voor de operette. Wel willen we erop letten dat iedereen de melodieën van onze liederen al snel kan vatten. Weliswaar hoeft het niet perfect, maar toch wel een beetje goed. Het gaat in de gemeente namelijk niet om het gezang van een paar individuen, maar om het gezang van alle gelovigen. Niet mijn eigen gezang, maar het gezang van de gehele gemeente moet harmonisch klinken.

5. Goede kwaliteit

Het probleem van goede kerkmuziek ligt niet in de aard van de muziek, maar in de slechte kwaliteit waarin deze muziek vaak gespeeld wordt. Niet de klassieke stijlen, maar de miserabele kwaliteiten zorgen er maar al te vaak voor dat niemand in onze gemeente enthousiast wordt van de zangdienst. Natuurlijk moeten we daarin ook niet te ver doorslaan, want gemeentemuziek op concertniveau geeft ook nog geen levende gemeente. Wel mogen we zeggen dat goede kwaliteit aantrekkingskracht heeft en dus gekenmerkt wordt door kwantiteit. De muzikanten in de Bijbel zullen zeker geprobeerd hebben om goed en mooi te spelen. Zo lezen we in de geschriften dat de muziekexpert David bij de intocht van de ark in Jeruzalem zorgde voor een goede organisatie van de hele optocht, inclusief het orkest en de zangers (1Kr13-15; 16, 24-25).

Een bijbelse samenkomst

Met bovenstaande criteria hoop ik opnieuw het belang van muziek in onze gemeenten duidelijk te hebben gemaakt. Muziek hoort thuis in onze samenkomsten waar we God willen verheerlijken en aanbidden. Sta open voor nieuwe liederen die worden aangereikt, om zo in beweging te blijven en te luisteren naar wat de Geest nu tot de gemeente te zeggen heeft. Vergeet echter ook niet te putten uit de rijke schat der eeuwen om zo de band met de gemeente van alle tijden en alle plaatsen te beleven. Een van de prachtigste bijbelteksten over datgene wat muziek daarbij bewerken kan, vinden we in 2Kr5:12-14:

Alle Levitische zangers, te weten Asaf, Heman, Jedutun en hun zonen en broers, gekleed in fijn linnen, stonden met hun cimbalen, harpen en lieren aan de oostkant van het altaar klaar, en ook nog honderdtwintig priesters met trompetten – op dat moment moesten de blazers en zangers samen muziek ten gehore brengen ter ere van de Heer. Zodra het geluid van de trompetten, cimbalen en andere instrumenten opklonk en de zangers de lofzang aanhieven: 'De Heer is goed, eeuwig duurt zijn trouw', vulde de tempel, het

huis van de Heer, zich met een wolk. De priesters konden hun dienst niet meer verrichten, want de majesteit van God vulde de hele tempel.

Juist deze tekst toont ons de verscheidenheid en eenheid van de muziek in Gods nabijheid.

Zonder dat ik wil concluderen dat muziek belangrijker is dan Gods Woord, kan ik wel zeggen dat muziek waarschijnlijk het enige element uit onze samenkomsten is dat ook nog in de hemel zal bestaan. Hoewel ik voorzichtig wil zijn met een argument uit het zwijgen van de Schrift, is het toch noemenswaardig dat we nergens in de Bijbel lezen dat er in de hemel nog gepreikt of geprofeteerd wordt. Wel lezen we diverse keren dat er nog muziek zal worden gemaakt. In het laatste bijbelboek, het boek Openbaring, krijgen we visioenen te zien over hemelse sferen waar een grandioze eredienst dag en nacht gaande is (Op4:8,11; 5:9,12; 7:12; 11:16; 15:3-4; 19:6-7). Onnoemelijk veel componisten hebben zich door deze teksten laten inspireren. Engelen bezingen en vereren er onophoudelijk het Lam. En ook de gelovigen, de heiligen rondom Gods troon, zingen mee met deze glorierijke lofgezangen.

Hoe we ons dat precies in de eeuwigheid moeten voorstellen weet ik niet. Misschien zal ik ergens op een wolkje op een hemels drumstel zitten spelen. Hoe het ook zij, in ieder geval zal onze lofprijzing de hemel vervullen, God wordt groot gemaakt, het Lam verheerlijkt, de Koning aanbeden!

Daartegenover lezen we over de goddeloze stad Babylon, die door God zal worden vernietigd: 'En geen stem van citerspelers, en zangers, van fluitspelers of bazuinblazers zal meer in u gehoord worden, en niemand die enige kunst beoefent, zal meer in u gevonden worden' (Op18:22).

God is de bron van alle creativiteit en zonder Hem is er geen creativiteit mogelijk. Alle creatieve dingen die zonder Hem gemaakt worden, zullen eenmaal vergaan. Laten we daarom alles wat Hij ons schenkt tot zijn eer gebruiken. Dan kan er door een goed gebruik van de muziek weer een nieuwe toon in onze gemeente en ons dagelijks leven doorklinken! ■